

PATVIRTINTA
Širvintų rajono savivaldybės tarybos
2023 m. sausio d. sprendimu Nr.

Širvintų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2021 metų ataskaita

2022

Turinys

Įvadas.....	3
Demografinė situacija.....	4
2021 metų Širvintų r. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis.....	6
Savivaldybės prioritetinių problemų analizė	12
1. Prioritetinė problema. Išvengiamų hospitalizacijų 1000 gyv.sk	12
2. Prioritetinė problema. Vaikų skiepavimo apimtys (2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė)).....	14
3. Prioritetinė problema. Krūties vėžio ir gimdos kaklelio valstybinių profilaktikos programų įgyvendinimas. Gyventojų mirtingumas nuo piktybinių navikų.....	15
Išvados	20
Rekomendacijos	21

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Širvintų r. savivaldybėje vykdoma vadovaujantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai.

2021 m. Širvintų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita parengta pagal sukurtą savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos modelį. Ataskaitoje analizuojamas 51 visuomenės sveikatai reikšmingas rodiklis. Rodiklio reikšmė leidžia kasmet vertinti rodiklio pokyčių kryptį ir aprėptį savivaldybėje; kasmet vertinti rodiklio reikšmės atitiktį išsikeltam savivaldybės siekiniui; palyginti savivaldybės rodiklio reikšmę su Lietuvos ir kitų savivaldybių vidurkiu. Šių metų ataskaitoje nepateikiami 2021 m. mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, sk., socialinės rizikos šeimų sk., šeimos gydytojų bei slaugytojų sk., kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms.

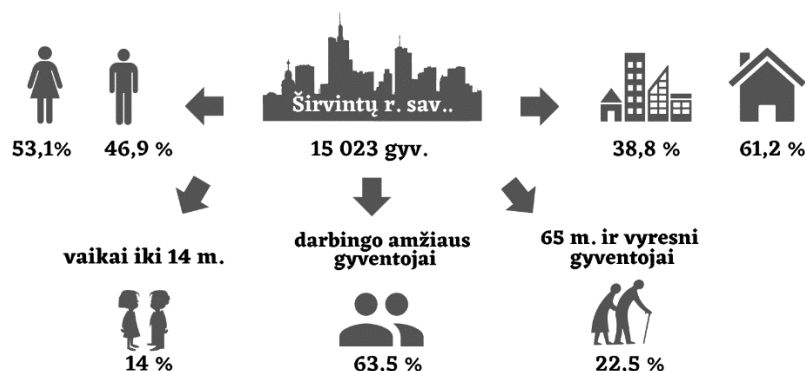
Pateikiami rodikliai iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo ataskaitų atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos tikslai. Rodikliai skaičiuojami 1, 1000, 10 000 ir 100 000 gyventojų arba pateikiami procentais. Naudotas vidutinis 2021 m. gyventojų skaičius.

Ataskaita parengta naudojant oficialius statistikos šaltinius:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt.

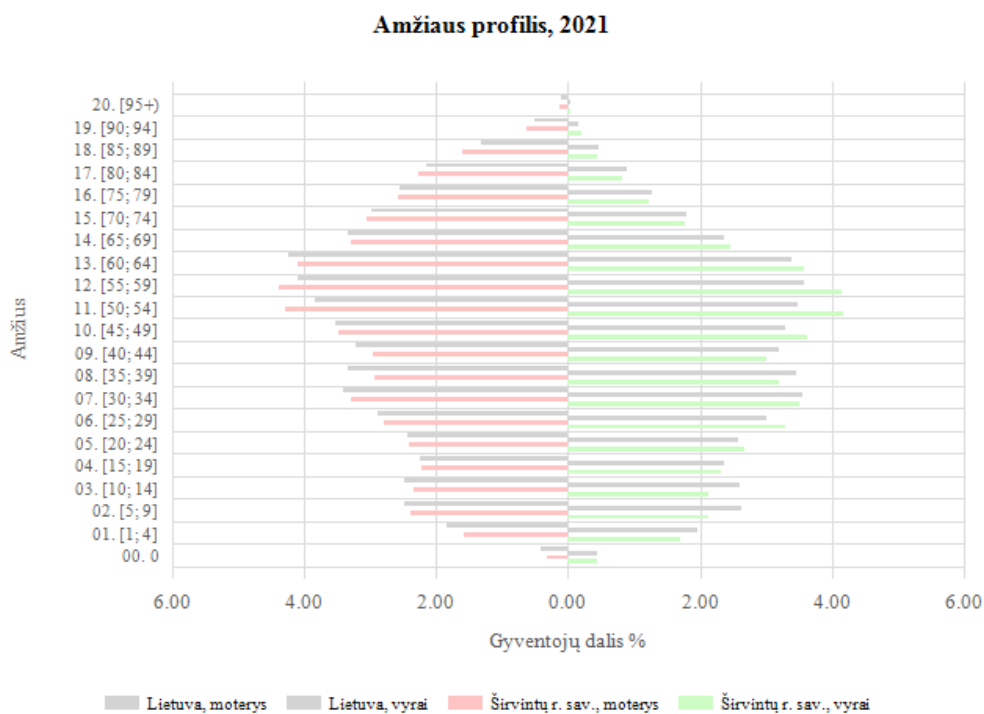
DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

2021 m. pradžioje Širvintų rajono savivaldybėje gyveno 15 023 gyventojai, iš jų – 9196 (61,2 proc.) – kaimo vietovėse (1 pav.). Vyrų gyvena nežymiai mažiau nei moterų, t. y. 46,9 proc. – vyrų, 53,1 proc. – moterų. Gyventojų amžiaus struktūra panaši į bendrą šalies gyventojų struktūrą. Daugiau nei pusė Širvintų r. sav. gyventojų yra darbingo amžiaus (63,5 proc.), vaikai iki 15 metų sudarė 14 proc., kas ketvirtas rajono gyventojas buvo pensinio amžiaus (22,5 proc. visų gyventojų). Keletą amžiaus rodiklių skirtumų galima išvelgti Širvintų r. sav. ir Lietuvos demografinio medžio grafike (2 pav.), kuriame pateikiamas savivaldybės gyventojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžiaus grupes. 2021 m. pradžioje Širvintų r. sav. daugiau nei šalyje gyveno 50-59 m. vyrų ir moterų., o 5-14 m. amžiaus berniukų procentinė dalis buvo mažesnė už Lietuvos.

1 pav. 2021 m. pradžioje nuolatinių gyventojų skaičius Širvintų r. sav.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

1 pav. Širvintų r. savivaldybės demografinis medis

Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2021 m. gyventojų VTGT (vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė) siekė 73,1 m., rodiklis buvo artimas šalies VTGT (74,2). Minėtais metais, kaip ir anksčiau, vyravo neigiama natūrali gyventojų kaita (-220), 1000 gyv. teko 7 gimusieji ir 21,7 mirusieji. Tai mažiausias gimusiųjų (105) ir didžiausias mirusiųjų (325) skaičius nuo 2012 m.

Širvintų r. sav. 2020-2021 m. užregistruotas didžiausias ilgalaikio nedarbo lygio, jėgos procentas nuo 2014-ųjų – 2,8 proc., rodiklis buvo artimas šalies lygmeniui (3,2 proc.). Nuo 2012 m. stebima žymi socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus (1000 gyv.) mažėjimo tendencija (sumažėjo atitinkamai nuo 69,1 iki 18,8 1000-čiui gyv., Lietuvoje – 22,3/1000 gyv.). Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokykloje skaičius Širvintų r. sav. buvo vienas mažiausių nuo 2012 m. (258/1000 moksl.), nežymiai viršijo šalies rodiklį (225,8/1000 moksl.).

Sveikata savivaldybėje.

Apibendrinus 2021 m. visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklius, pastebima, kad Širvintų r. sav. vyrauja besikartojančios problemos susijusios su vaikų pasyvia imunoprofilaktika, išvengiamomis hospitalizacijomis, nepakankamu prevencinių programų prieš lėtines neinfekcines ligas įgyvendinimu, kurios lemia aukštą nuo kai kurių ligų gyventojų mirtingumą rajone. Mirtingumo transporto įvykiuose ir traumų dėl transporto įvykių bei savižudybių ir bandymų žudytis rodikliai viršijo šalies rodiklį. Gyventojų sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze buvo didesnis nei vidutiniškai šalyje. Mažesnės rodiklių dėl alkoholio ir tabako licencijų reikšmės už šalies vidurkį rodo didesnę gyventojų prieinamumą žalingam alkoholio ir tabako vartojimui.

Visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sistemoje 2021 m. nustatyti teigiami rodiklių pokyčiai. Širvintų r. sav. gyventojų sergamumas ŽIV ir LPL buvo mažesnis nei vidutiniškai Lietuvoje, neužregistruota nei vieno asmens, žuvusio ar sunkiai sužaloto darbe, pėsčiojo mirusio transporto įvykiuose ar gyventojų mirusio dėl narkotikų sąlygotų priežasčių. Neužfiksuota paskendimo atvejų, kūdikių mirčių. Mažėjo traumų dėl nukritimų (nuo 2014 m.) ir naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis atvejų skaičius.

2021 METŲ ŠIRVINTŲ R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės				
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.	
Strateginis tikslas										
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	➔	72.2	72	73.5	0.97	74.2	68.5		81.7	
Išvengiamas mirtingumas proc.	➔	25.2	82	29.3	0.93	27.2	34.0		19.5	
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį										
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą										
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	33.4	5	28.8	1.66	20.1	68.1		0.0	
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	27.3	5	25.9	1.44	19.0	60.1		0.0	
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų	➔	40.1	6	39.9	1.08	37.3	65.7		0.0	
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl. (2021-2022)	⬆	46.2	54	51.9	0.69	67.1	246.0		36.1	
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	⬆	5.1	469	2.8	1.02	5.0	13.1		1.5	
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	⬇	-9.0	-134	-12.8	5.29	-1.7	-27.8		78.3	
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu										
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬇	86.9	13	101.9	1.01	86.3	198.3		30.5	
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬇	74.8	13	91.1	0.91	82.4	163.8		21.8	
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	⬆	330.9	535	258.0	1.06	312.0	572.7		108.2	
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	➔	19.7	295	18.8	0.83	23.7	74.2		3.2	
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	⬇	26.7	4	22.1	1.36	19.6	60.4		0.0	
Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	⬇	26.7	4	24.4	1.19	22.4	60.4		0.0	
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką										
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą										

Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	—	0.0	0	0.4	0.00	1.0	3.8		0.0
Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	↓	94.5	29	114.8	0.76	124.5	168.8		63.4
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	→	59.7	57	66.0	1.05	56.6	125.3		40.9
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	↓	18.7	28	32.6	0.87	21.6	84.9		0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	—	0.0	0	4.4	0.00	5.1	26.6		0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	—	0.0	0	3.8	0.00	4.9	21.7		0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	20.1	3	26.5	1.12	18.0	68.1		0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	18.8	3	23.4	1.07	17.5	60.2		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	13.4	2	15.5	2.03	6.6	19.6		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	11.9	2	15.8	1.89	6.3	19.5		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	—	0.0	0	0.0	0.00	1.6	9.6		0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	—	0.0	0	0.0	0.00	1.5	9.8		0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	→	8.0	12	6.0	1.57	5.1	10.7		0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	→	195.1	195	204.6	0.21	932.7	32956.2		38.8
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	—	0.0	0	0.7	0.00	2.8	15.4		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	—	0.0	0	0.0	0.00	2.9	18.5		0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↓	20.1	3	28.8	0.83	24.1	80.0		0.0

SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↓	15.6	3	26.8	0.68	22.9	79.6		0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	↑	191.7	14956	169.8	0.96	199.2	69.4		388.4
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	↑	141.1	14956	141.1	0.81	175.2	35.1		359.7
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↓	13.4	13	11.1	0.16	82.8	464.2		0.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (2019)	↑	41.7	25	40.9	1.10	37.8	6.6		62.1
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↓	22.4	332	28.6	1.50	14.9	29.7		10.1
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↓	2.6	33	2.8	1.63	1.6	3.0		0.7
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk. (2019)	↑	3.1	53	2.4	1.82	1.7	1.1		6.0
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv. (2019)	↓	5.3	8	5.9	0.74	7.2	2.5		13.8
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	→	8.7	129660	8.5	0.99	8.8	6.5		11.5
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	6.7	1	6.6	1.91	3.5	19.4		0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↑	6.7	1	6.6	2.79	2.4	15.6		0.0
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys)	↓	1.3	2	0.9	0.76	1.7	4.8		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	—	0.0	0	5.6	0.00	3.0	32.3		0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %	→	86.1	108	87.4	0.98	88.2	65.6		100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielitito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), %	→	93.5	86	92.4	1.05	89.4	63.0		98.2
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis	↓	7.1	76	7.2	0.62	11.4	1.8		48.8

medžiagomis programoje, %									
Vaikų (7-17 m.), neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↑	15.8	160	18.3	0.70	22.7	10.1		36.3
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	↓	4.7	1	3.4	1.74	2.7	12.4		0.0
4.4. Stiprinti lėtinų neinfekcinų ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↑	962.8	144	981.3	1.17	820.3	1517.9		399.4
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	863.2	144	882.7	1.07	805.1	1381.0		533.7
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↑	414.5	62	363.1	1.50	275.9	429.8		133.1
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↑	382.2	62	271.8	1.47	259.5	382.2		163.8
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	↑	207.3	31	225.9	1.11	186.0	500.2		82.2
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	→	189.5	31	209.7	1.05	180.8	401.7		76.5
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↑	90.9	136	72.9	1.31	69.4	99.9		38.2
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bęgyje dalyvavusi krūtis vęžio programoje	→	25.4	608	30.3	0.56	45.5	11.2		61.9
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bęgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	→	43.4	1492	45.0	0.81	53.4	33.5		74.4
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bęgyje dalyvavusi storosios žarnos vęžio programoje	→	39.5	2101	42.4	0.82	48.1	24.2		67.2
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	→	43.7	1543	40.5	0.93	47.2	24.8		70.0

3 pav. 2021 Širvintų r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Lietuvos sveikatos programoje numatytus uždavinius tikslams pasiekti įvardija rodiklių reikšmės :

1.1 Uždavinio „**sumažinti skurdo lygį ir nedarbą**“ rodikliai žymiai nesiskiria nuo šalies vidurkio, išskyrus, Širvintų r. sav. savižudybių ir bandymų žudyti skaičius viršijo šalies vidurkį.

1.2 Uždavinio „**sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu**“ rodikliai tokie kaip sergamumas tuberkulioze, viršijo šalies vidurkį. Širvintų r. sav. mokinių gaunančių nemokamą maitinimą skaičius buvo mažesnis nei Lietuvoje. Likusieji rodikliai savivaldybėje buvo artimi šalies vidurkiui.

2.1. Uždavinio „**kurti sveikas ir saugias darbo bei buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą**“ rodikliai siekė ir buvo geresni už Lietuvos vidurkį. 2021 m. Širvintų r. sav., užregistruota nežymiai daugiau asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, nei visoje šalyje (sk./10 000 gyv.).

2.2. Uždavinio „**kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį**“ rodikliai, išskyrus, mirtingumą nuo nukritimo (100 000 gyv.), buvo mažesni nei šalies vidurkis.

2.3. Uždavinio „**mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių**“ rodikliai susiję su mirtingumu transporto įvykiuose ir traumų dėl transporto įvykių žymiai viršijo šalies rodiklį. Neužfiksuota nei vieno pėsčiųjų mirčių nuo transporto įvykių atvejo.

2.4. Uždavinio „**mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą**“ rodiklis buvo geresnis už šalies.

3.1. Uždavinio „**sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą**“ dauguma rodiklių geresni už šalies vidurkį. Širvintų r. sav. mažesnės rodiklių dėl alkoholio ir tabako licencijų reikšmės už šalies vidurkį rodo didesnę gyventojų prieinamumą žalingam alkoholio ir tabako vartojimui.

3.2. Uždavinio „**skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodikliai buvo geresni už šalies (2019 m. duomenys).

4.1. Uždavinio „**užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ rodikliai buvo blogesni nei vidutiniškai šalyje.

4.2. Uždavinio „**plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ rodiklio „Gyventojų apsilankymas pas gydytojus“ reikšmė buvo artima Lietuvos vidurkiui. Širvintų r. sav. gyventojų sergamumas ŽIV ir LPL buvo mažesnis, o sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze buvo didesnis nei vidutiniškai šalyje.

4.3. Uždavinio „**gerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ rodikliai, susiję su burnos sveikata, nesiekė šalies vidurkio. Paauglių gimdyvių sk. (1000 15-17 mot.) buvo didesnis nei vidutiniškai šalyje. Likusieji rodikliai Širvintų r. sav. atspindėjo geresnę situaciją nei šalyje.

4.4. Uždavinio „**stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ rodikliai, susiję su lėtinių ligų prevencijos programomis, nesiekė Lietuvos vidurkio. Mirtingumo nuo lėtinių neinfekcinių ligų duomenys buvo didesni nei vidutiniškai Lietuvoje.

Atsižvelgiant į 2 pav. nurodytus duomenis, pateikiamas savivaldybės rodiklių santykio su Lietuvos vidurkiu vertinimas:

1. 7 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

- a) Išvengiamas mirtingumas proc.
- b) Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.
- c) Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.
- d) Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.
- e) Mirt. nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.
- f) Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.
- g) Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.
- h) Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių.

2. 14 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

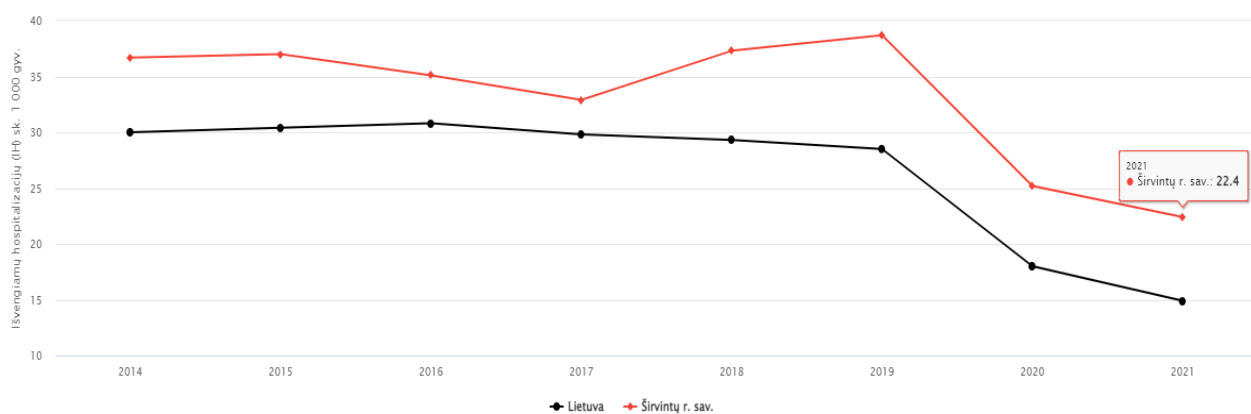
- a) Savižudybių sk. (X60–X84) 100 000 gyv.
- b) Mirt. transporto įvykiuose (V00–V99) 100 000 gyv.
- c) Traumų dėl transporto įvykių (V00–V99) sk. 10 000 gyv.
- d) Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai
- e) Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.
- f) IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.
- g) Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)
- h) Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)
- i) 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %
- j) Vaikų (7–17 m.), neturinčių eduoones pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)
- k) Mirt. nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 000 gyv.
- l) Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.
- m) Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje
- n) Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje.

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Apibendrinus 2021 m. Širvintų rajono sav. visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklius, atrinkti prioritetingi savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodikliai, kurių reikšmės yra raudonoje zonoje su neigiamu metų pokyčiu.

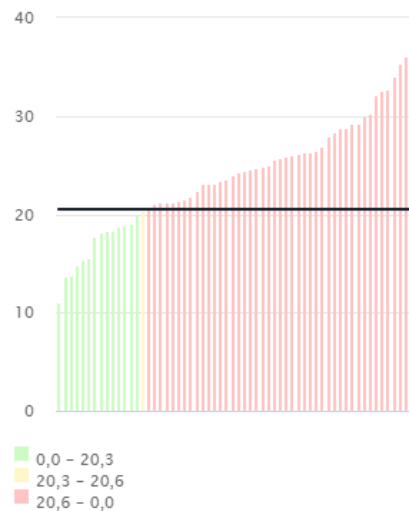
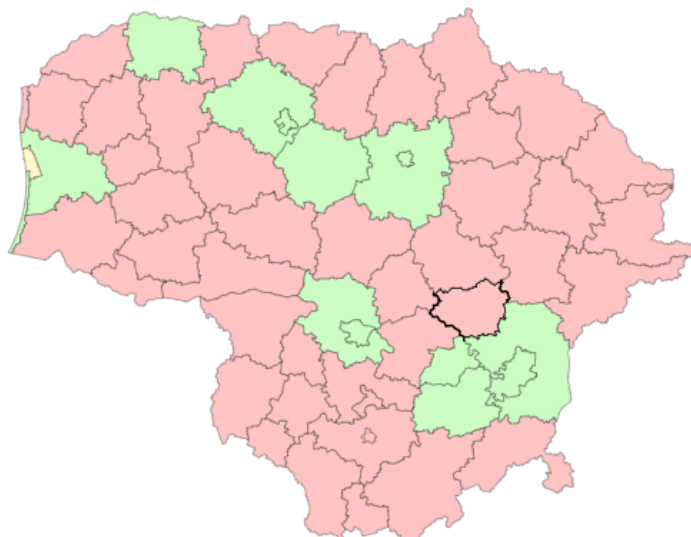
1. Prioritetinė problema. Išvengiamų hospitalizacijų 1000 gyv.sk

Išvengiama hospitalizacija (toliau IH) – tai hospitalizacija, kurios galima išvengti imantis prevencinių priemonių ir (ar) laiku teikiant reikiamą ambulatorinę sveikatos priežiūrą. Mokslininkai teigia, kad dalies hospitalizacijų galima išvengti, jei būtų užtikrinta ambulatorinės sveikatos priežiūros veiklos kokybė bei jos prieinamumas. Iš viso 2021 m. Lietuvoje 1000 gyv. teko 14,9 IH, tuo tarpu Širvintų r. sav. šis rodiklis 1,5 karto viršijo šalies duomenis, siekė 22,4/1000 gyv. (332 IH), nuo 2014 viršijo šalies duomenis (4 pav.). 2021 m. paskelbta COVID-19 pandemija šalyje galimai turėjo įtakos šio rodiklio sumažėjimui tiek Širvintų r. sav., tiek Lietuvoje dėl ambulatorinės sveikatos priežiūros veiklos apribojimo. Šalies mastu, Širvintų r. sav. priklauso prasčiausią IH rodiklį turinčių savivaldybių grupei (raudonai zonai), 2019 – 2021 m. rodiklio vidurkis – 28,8 (5 pav.). Didžiausi IH rodikliai užfiksuoti dėl stazinio širdies nepakankamumo 65+ (22,5/1000 gyv.). 2017 – 2021 m. beveik 2 kartus išaugus gyventojų sergamumui II tipo cukriniu diabetu (atitinkamai nuo 49,6 iki 90,9 10 000 gyv.) (6 pav.), dvigubai daugiau nei Lietuvoje užregistruota IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) (2,6/1000 gyv.). Rodiklio 2019–2021 m. vidurkis – 2,8/1000 gyv. 2021 m. Širvintų r. sav. gyventojų sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodiklis priklausė prasčiausią rodiklį turinčių savivaldybių grupei (raudonai zonai), 2019–2021 m. vidurkis – 72,9/10 000 gyv. (7 pav.).

4 pav. Išvengiamų hospitalizacijų 1000 gyv.sk 2014–2021 m. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje
Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

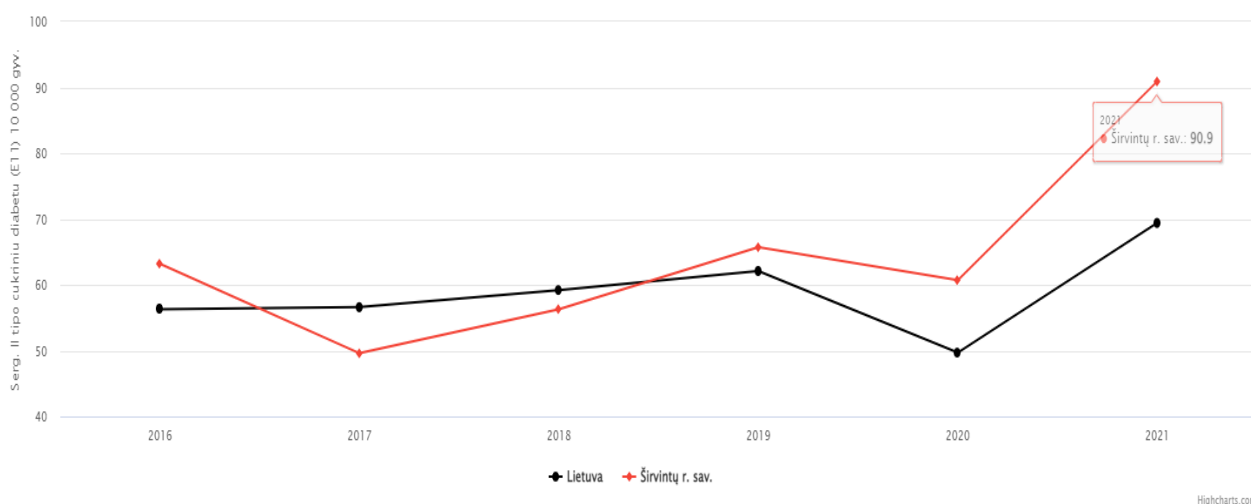
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1000 gyv. Metai: 2021 Gini: 0.00

Savivaldybė	Absolutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Širvintų r. sav.	430	28,8	26,2	31,7

5 pav. Išvengiamų hospitalizacijų 1000 gyv.sk Lietuvoje 2021 m. (skaičiavimui naudotas 3 metų slankusis vidurkis)

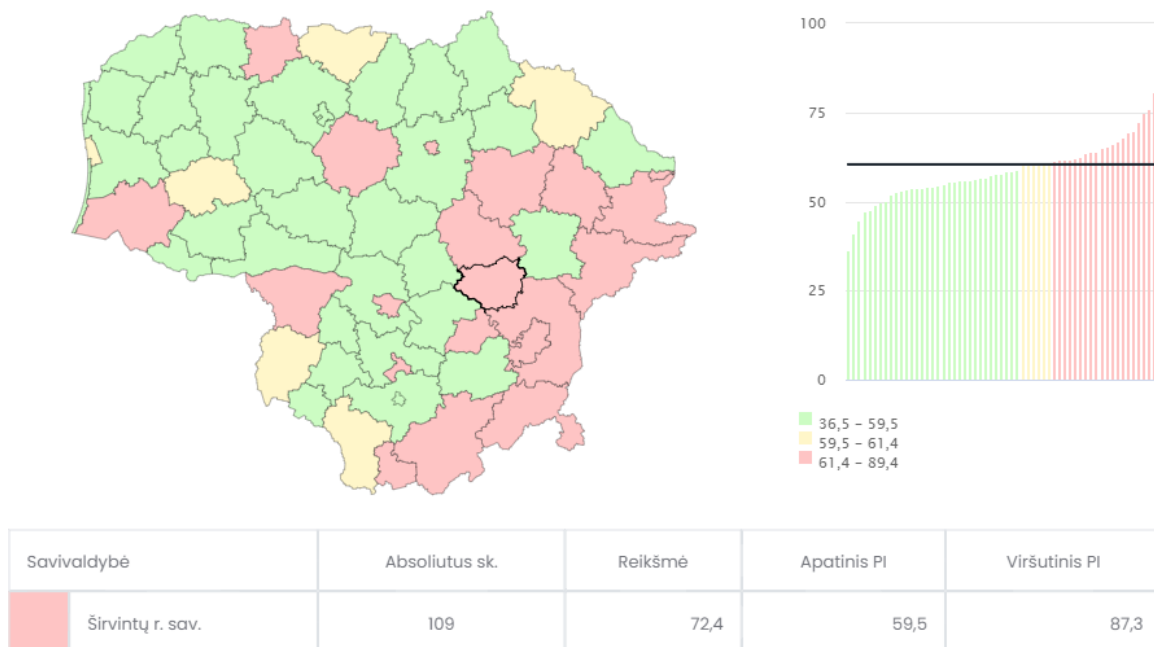
Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

6 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2016 – 2021 m.

Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. Metai: 2021 Gini: 0.08

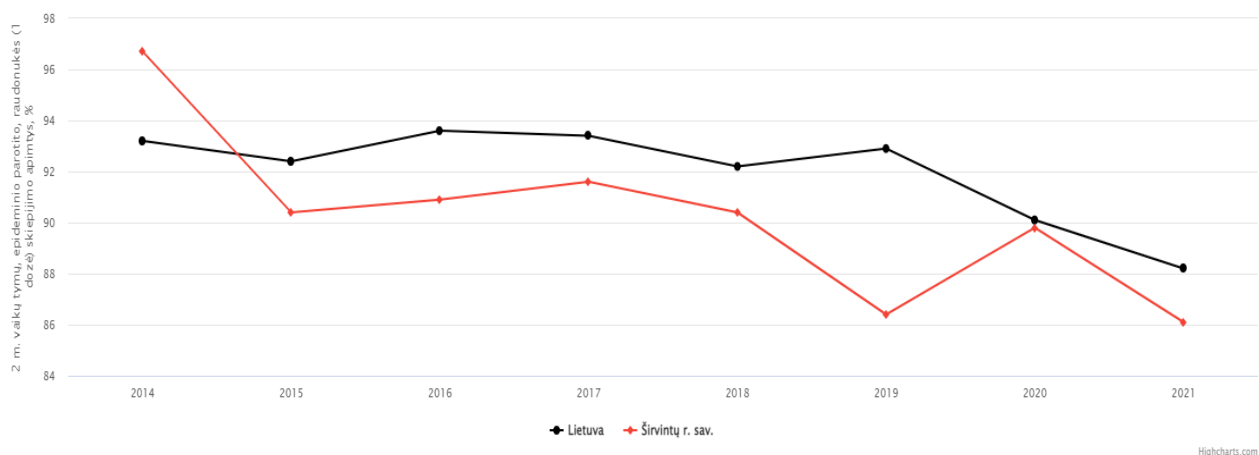

7 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu Lietuvoje 2021 m. (skaičiavimui naudotas 3 metų slankusis vidurkis)

Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2. Prioritetinė problema. Vaikų skiepavimo apimtys (2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė))

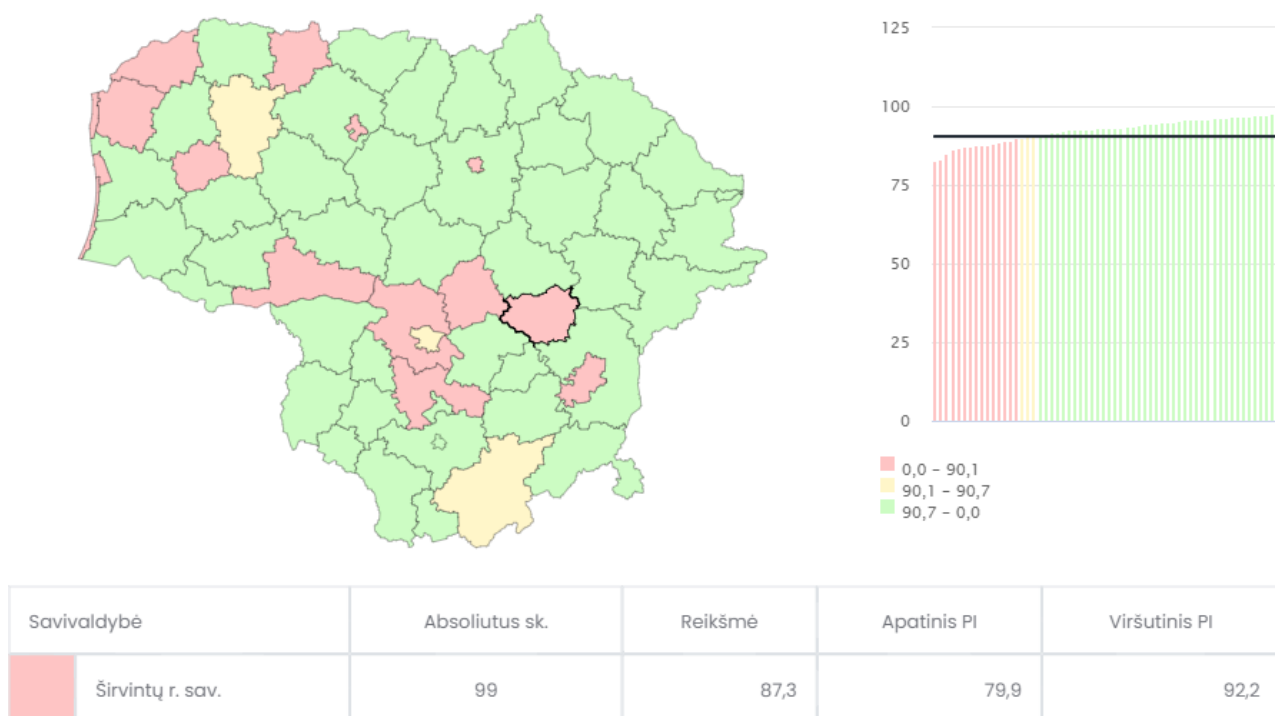
2021 m. Širvintų r. sav. užregistruota mažiausias procentas (86 proc.) 2 m. vaikų, paskiepytų tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina (1 dozė), 2019 – 2021 m. rodiklio vidurkis – 87,3 proc. Nuo 2015 m. skiepavimo apimtys buvo mažesnės nei vidutiniškai Lietuvoje, 2014–2021 m. stebima procento mažėjimo tendencija (sumažėjo 10,6 proc.). Rodiklis priklausė prasčiausiai rodikli turinčių savivaldybių grupei (raudonai zonai) (8,9 pav.).

8 pav. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, % Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2014 – 2021 m.

Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, % Metai: 2021 Gini: 0.00

9 pav. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, % Lietuvoje 2021 m.

(skaičiavimui naudotas 3 metų slankusis vidurkis)

Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

3. Prioritetinė problema. Krūties vėžio ir gimdos kaklelio valstybinių profilaktikos programų įgyvendinimas. Gyventojų mirtingumas nuo piktybinių navikų

Širvintų r. sav. 2014–2021 m. gyventojų, dalyvavusių prevencinėse programose, rodikliai žymiai nekito. Vidutiniškai kasmet mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje dalyvavo 29.04 proc., gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje - 43.7 proc. tikslinės populiacijos. Dėl neaktyvaus dalyvavimo prevencinėse programose, duomenys nesiekė šalies vidurkio (1 lentelė). 2019–2021 prevencinės programos prieš krūties vėžį vidutinis rodiklis – 30,3 proc., gimdos kaklelio prevencinės programos – 45 proc. Ypač išsiskyrė prevencinės programos prieš krūties vėžį duomenys. Joje dalyvavo beveik du kartus mažiau Širvintų r. sav. moterų nei visoje šalyje.

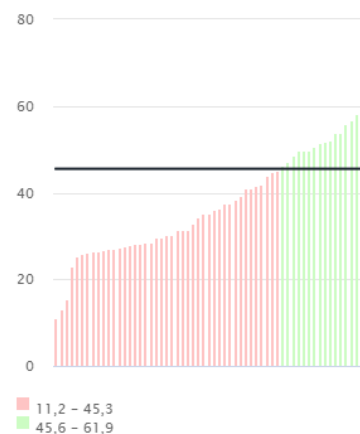
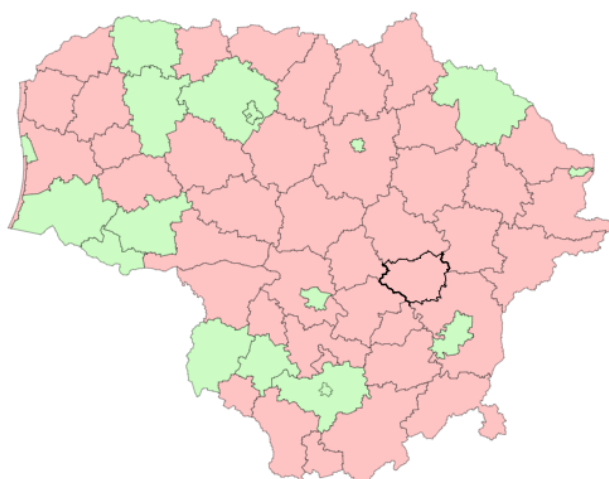
1 lentelė. Tam tikrų prevencinių programų įgyvendinimas 2014–2021 m.

	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje								
Širvintų r. sav.	21,05	32,59	28	24,3	35,5	38,2	27,3	25,4
Lietuva	43,66	48,4	46,5	48,6	50,2	52,9	45,7	45,5
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusios gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje								
Širvintų r. sav.	38,97	41,13	43,7	45,2	45,5	48,7	42,9	43,4
Lietuva	49,56	50,24	52,5	52,8	52,7	56,4	52,1	53,4

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Vertinant prevencinių programų vykdymą šalies mastu, rodikliai vis dar yra prasčiausių rodiklių turinčių, savivaldybių grupėje (raudonoje zonoje) (10, 11 pav.).

Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje Metai: 2021 Gini: 0.18

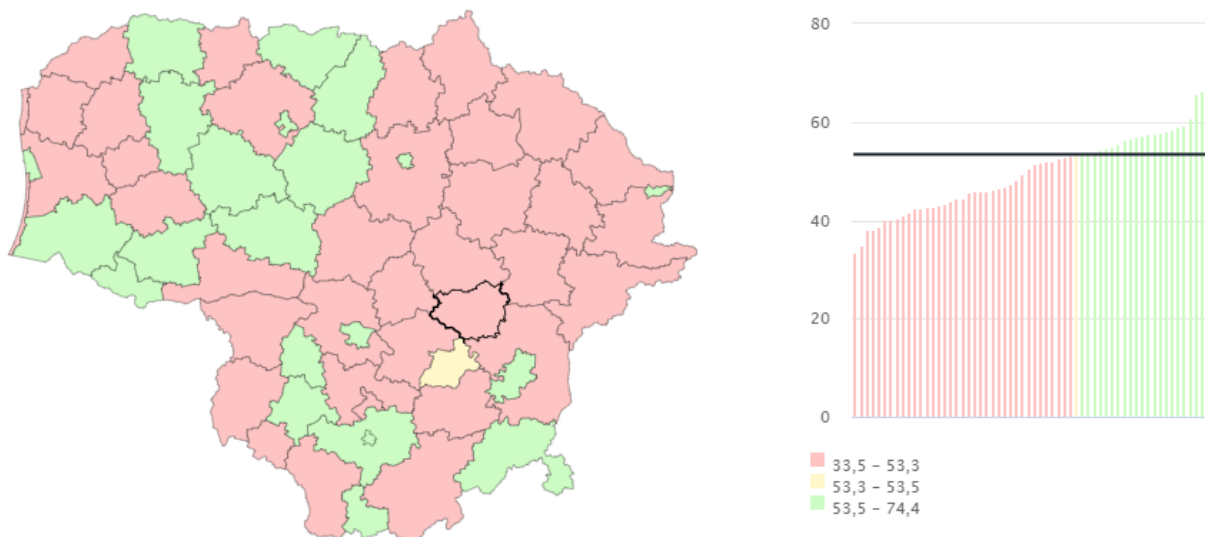
Savivaldybė	Absolūtus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Širvintų r. sav.	608	25,4	23,7	27,1

10 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje Lietuvoje, 2021 m.

(skaičiavimui naudotas 3 metų slankusis vidurkis)

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

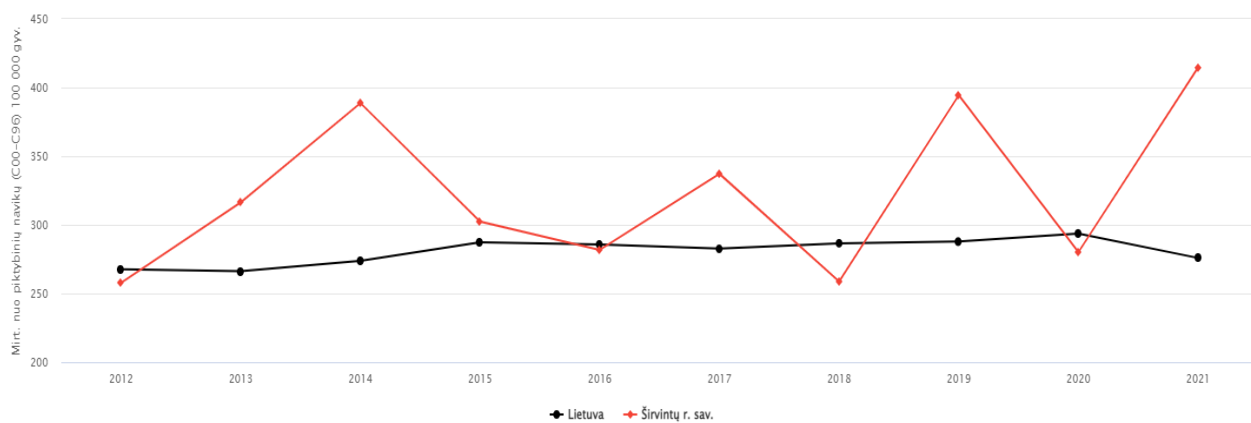
Savivaldybė	Absolūtus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Širvintų r. sav.	1 492	43,4	41,8	45,1

11 pav. Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusios gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje, Lietuvoje, 2021 m.
(skaičiavimui naudotas 3 metų slankusis vidurkis)

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Mirtingumo rodikliai yra vieni iš faktorių, kurie atskleidžia prevencinių programų veiksmingumą, poreikį rajone. Nepakankami prevencinių programų vykdymo rezultatai (krūties vėžio, gimdos kaklelio) dažnai siejami su aukštu mirtingumo nuo atitinkamų ligų rodikliais.

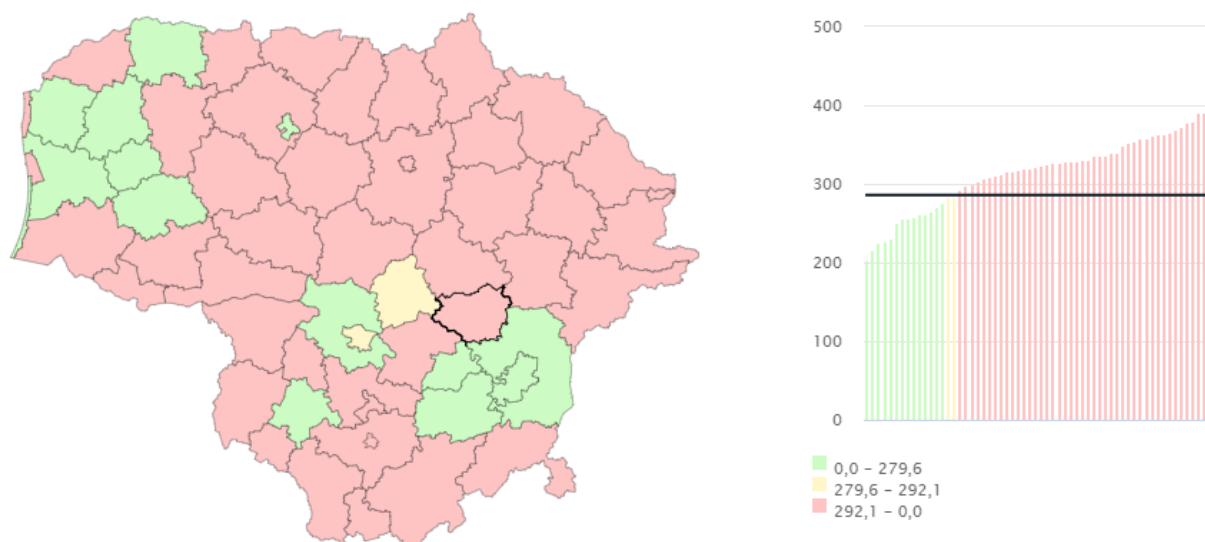
2021 m. Širvintų r. sav. mirusiųjų nuo piktybinių navikų ligų rodiklis buvo didžiausias per paskutinius 10 metų – 414,5 atv./100 000 gyv. (mirė 62 asm.) ir 1,5 karto viršijo šalies vidurkį (275,9/100 000 gyv.) (12 pav.). 2019 – 2021 m. vidutinis rodiklis – 363/100 000 gyv., priklausė prasčiausią rodiklį turinčių savivaldybių grupėje (raudonoje zonoje) (13 pav.). 2021 m. Širvintų r. sav. visų mirusiųjų nuo onkologinių ligų ketvirtadalį (27,42 proc.) sudarė 75-79 m. gyventojai, jauniausiųjų amžius - 40–49 m. (3,22 proc. visų mirusiųjų). Daugiau nei pusė visų mirčių (56,5 proc.) buvo užregistruota vyrams ir kaimo gyventojams (56 proc.).

12 pav. Mirtingumas nuo piktybinių navikų ligų 100 000 gyv. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2012–2021 m.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

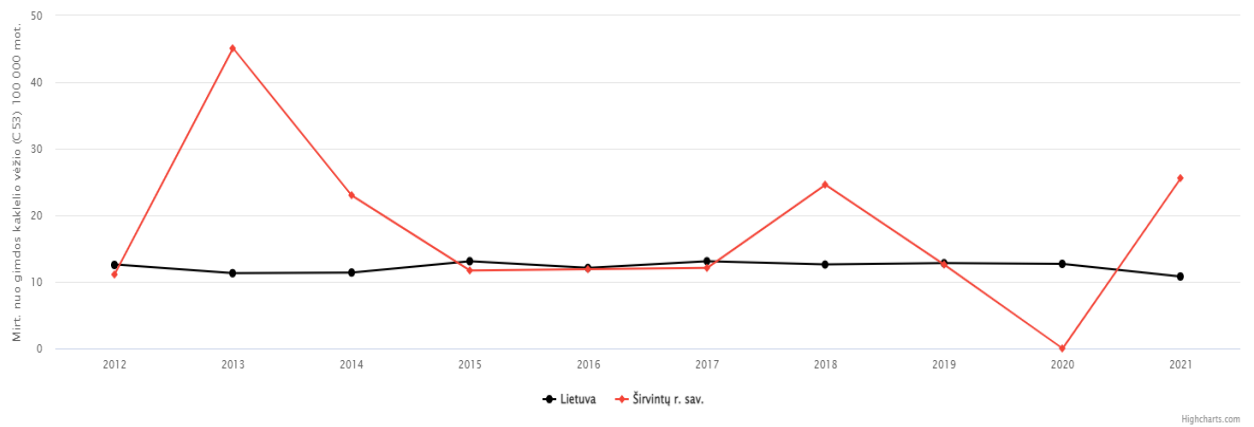
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 000 gyv. Metai: 2021 Gini: 0.00

13 pav. Mirtingumas nuo piktybinių navikų Lietuvoje 2021 m. (skaičiavimui naudotas 3 metų slankusis vidurkis)

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Analizuojant mirtingumą nuo onkologinių ligų pagal lokalizacijas, pastebima, kad 2012 – 2021 m. Širvintų r. sav. vidutiniškai kasmet užregistruota po 2 mirtis nuo krūties vėžio. 2021 m. rodiklis buvo nežymiai mažesnis už šalies vidurkį (atitinkamai 25,6 ir 35,9 100 000 mot.). Vadovaujantis naujausiais duomenimis, širvintiškių moterų, 2021 m. mirusių nuo gimdos kaklelio vėžio, rodiklis buvo beveik 3 kartus didesnis nei vidutiniškai šalyje (atitinkamai 25,6 ir 10,8 100 000 mot.). (14 pav.). Vidutiniškai kasmet nuo šio vėžio mirė po vieną moterį.

14 pav. Mirtingumas nuo gimdos kaklelio vėžio 100 000 mot.
Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2012-2021 m.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

IŠVADOS

1. Nors 2021 m. išvengiamų hospitalizacijų Širvintų r. sav. sk. buvo mažiausias nuo 2014 m., rodiklis žymiai viršijo šalies vidurkį. Pastebima, kad nuo 2017 m. išaugus Širvintų r. sav. gyventojų sergamumui II tipo cukriniu diabetu, padaugėjo išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.).
2. 2014–2021 m. stebima žymi, 2 m. vaikų, paskiepytų tymų, epideminio parotito, raudoniukės vakcina (1 doze), procento mažėjimo tendencija.
3. Aukšti mirčių nuo piktybinių navikų rodikliai rodo nepakankamą būtinųjų priemonių, skirtų profilaktinių programų (prieš krūties ir gimdos kaklelio vėžį) efektyvumui didinti, naudojimą Širvintų r. sav. Prevencinių programų prieinamumui įtakos galimai turėjo 2020-2021 m. paskelbta COVID-19 pandemija Lietuvoje, kuri apribojo ambulatorinių paslaugų teikimą gyventojams.

REKOMENDACIJOS

Išvengiamu hospitalizacijų skaičiaus mažinimas

- gerinti ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę;
- mažinti laukimo pas gydytoją laiką.
- vykdyti prevencinę veiklą (plėtoti skiepimų gripo ir pneumokokine vakcina apimtis; užsiimti ligų prevencija, ankstyva diagnostika).
- stiprinti bendradarbiavimą tarp ASPĮ ir visuomenės sveikatos biuro vykdamas prevencines programas (įskaitant ir Širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto programą).
- informuoti gyventojus apie Širvintų rajone vykdomą Širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto programą.

Vaikų skiepavimo apimčių didinimas

- Vykdyti visuomenės švietimą dėl skiepų svarbos;
- Informacijos sklaidos užtikrinimas (vietinė spauda, internetinė sklaida, Facebook paskyros);
- Šeimos gydytojo konsultacijos (būsimiems) tėvams.

Būtinios priemonės profilaktinių programų efektyvumui didinti:

- informuoti ir šviesti visuomenę ligų prevencijos klausimais (lankstinukai, pranešimai spaudai, leidiniai, metodinės priemonės ir kt. Ypatingai užtikrinti informacijos sklaidą rizikos grupėse.
- sudaryti profilaktikos programų valdymo grupę.
- parengti prevencinių programų vykdymo algoritmus.
- parengti priemones, aukštam kvietimų lygiui užtikrinti (pvz. asmeninius kvietimus sms žinutėmis/skambučiais/laiškais elektroniniu paštu).
- užtikrinti tinkamą materialinę bazę, prevencinėms programoms vykdyti.
- stiprinti bendradarbiavimą tarp ASPĮ ir Kaišiadorių r. sav. visuomenės sveikatos biuro vykdamas prevencines programas.
- motyvuoti šeimos gydytojus skatinti rizikos grupes dalyvauti prevencinėse programose. vykdyti nuolatinę rezultatų stebėseną. Siekti, kad iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų finansuojamų prevencinių programų įvykdymas viršytų šalies vidurkį.